

В. І. Довгань*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі інтеграції України до Європейського Союзу одним із основних напрямів розвитку галузі ветеринарної медицини є перебудова державного управління галузі з метою проведення державної політики, спрямованої на збереження сталого епізоотичного благополуччя в нових соціально-економічних умовах. Політичні й соціально економічні перетворення в українському суспільстві, утвердження демократичних засад, формування нової концепції державного управління в галузі ветеринарної медицини, особливо в умовах обмежених ресурсів вимагають наукового обґрунтування й удосконалення механізмів державного управління перебудовою галузі відповідно до суспільних потреб та міжнародних норм і стандартів. Необхідна розбудова комплексної системи, функціонування якої може бути зміненою та удосконаленою шляхом застосування певних механізмів державного управління, що дозволить досягнути визначених цілей і результатів діяльності в галузі ветеринарної медицини.

Механізми державного управління є визначальними детермінантами діяльності в галузі ветеринарної медицини, тобто відображають окремі рівні функції й структуру системи і є об'єктом змін, направлених на покращення епізоотичного стану в країні. Такий підхід підтверджений міжнародним досвідом. Лише організаційно-правових перетворень в мережі ветеринарних закладів та схемах розподілу фінансових ресурсів всередині галузі недостатньо. Перебудова повинна торкатися й інших сфер суспільного життя, а також механізмів державного регулювання соціальної сфери. Виходячи з складних передумов реформування, необхідно ініціювати масштабні перетворення, що охоплюють як державну політику в галузі ветеринарної медицини, так і соціальної сфери загалом (бюджетний процес, законодавство, конституційні гарантії, механізми правозастосування і державного контролю), так і суспільні відносини (стосунки між різними формами власності у сфері ветеринарної медицини, конкуренція ринків, споживацькі переваги громадян, суспільні сподівання, стереотипи поведінки) зокрема. Не втручаючись у вказані сфери, не можна виділити ключове питання організації ветеринарної справи, а саме — питання про перебудову механізмів державного управління, які забезпечують відтворення даної сфери та ефективність її діяльності.

Ефективне управління галуззю ветеринарної медицини неможливе без державної політики, направленої на забезпечення державного регулювання змінами, спрямування процесів перетворень на вирішення соціальних завдань. Суттєвий вплив на діяльність закладів ветеринарної медицини має форма власності, а саме державна чи приватна. Надавачі ветеринарних послуг діють не в ізолюваному середовищі, тому на результативність їх роботи впливає присутність і поведінка інших суб'єктів господарювання. В цьому контексті важливе значення має середовище, в якому взаємодіють постачальники ветеринарних послуг, тобто поняття ринку ветеринарних послуг. Для суспільства загалом, найбільш важливим є вплив ринку на поведінку надавачів послуг, а також результативність та ефективність системи ветеринарної медицини.

Протягом попередніх десятиріч стало очевидним, що адміністративно-командні рішення, такі як усунення певних сил ринку через жорсткий контроль зі сторони держави, чи нічим не обмежена ринкова конкуренція з іншої, дають не найкращі результати. Отже, важливий елемент організаційного механізму управління — це пошук умов, які дозволили б максимізувати позитивний вплив ринкової конкуренції і мінімізувати її негативний вплив на діяльність ветеринарних організацій. Необхідно обґрунтувати та розробити пропозиції щодо реструктуризації галузі ветеринарної медицини та визначити пріоритети ветеринарного забезпечення. При цьому особлива увага повинна приділятися

окремим програмам розвитку, щодо окремих напрямків галузі. Оплата праці надавачів ветеринарних послуг, як механізм державного управління, здійснюється шляхом розподілу фінансових ресурсів з джерел фінансування. Головним є не те, яким чином фінансові ресурси надходять — з державних чи з приватних джерел, а головне це механізм їх розподілу між закладами ветеринарної медицини.

Ефективність та якість використання ветеринарних фахівців, безумовно, залежить не лише від рівня їх теоретичної та практичної професійної підготовки, а й від низки набутих суто людських позитивних моральних якостей, без яких неможливе становлення фахівця ветеринарної медицини. Саме тому розробка відповідних механізмів державного управління щодо підготовки керівників для галузі ветеринарної медицини України в умовах входження до європейської спільноти є одним із пріоритетних завдань реформування галузі. Очевидно, що необхідні істотні зміни в галузі ветеринарної медицини, запровадити які можливо, передусім, при підготовці нової генерації фахівців ветеринарної медицини та перепідготовці тих, які в даний час працюють в цій сфері.

По-перше, це знання, вміння і навички із сучасного управління та менеджменту. Теорія організації і управління ветеринарною медициною, роль керівника, мотивація і управління людьми, лідерство, врегулювання конфліктів, стратегічне планування діяльності, ефективність виробничої діяльності, зв'язки із зовнішнім середовищем, в якому діє організація — ось далеко не повний перелік знань та вмінь, необхідних сучасному керівникові.

По-друге, підвищення рівня правової освіти та правової культури управлінських кадрів. Якщо управлінці в розвинених країнах світу — це, як правило, люди з економічною чи юридичною освітою, то в Україні відсоток управлінців в галузі ветеринарної медицини з не ветеринарною освітою незначний; більшість з них не мають правової підготовки. А потреба в таких знаннях постійно зростає. Динамічний розвиток законодавчого забезпечення різних аспектів діяльності галузі ветеринарної медицини, поступової гармонізації вітчизняної правової бази з нормами і стандартами Європейського Союзу зумовлюють актуальність правової підготовки управлінців галузі різних рівнів. Відхід від адміністративно-командного управління характеризується непередбачуваністю та мінливістю як зовнішнього так і внутрішнього середовища, в якому опинилися заклади ветеринарної медицини. Традиційні методи управління вже не забезпечують бажаних результатів, а навпаки, часто призводять до застою, а то й до дезорганізації в управлінських структурах. Таке неефективне управління неминуче спричиняє руйнування системи, що і відчувається сьогодні в деяких галузях народного господарства, в тому числі і в ветеринарній медицині.

Особливого значення в умовах інтеграційних процесів України набуває також проблема формування нового типу державного службовця, його загальної та професійної культури в широкому розумінні слова. Сучасний керівник постійно вирішує як організаційно-правові, так і управлінські завдання, а його рішення мають базуватися на етичних нормах у міжособистісній та діловій сферах, високій культурі спілкування. Таким чином, на сьогодні система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінців в галузі ветеринарної медицини в Україні вимагає істотної перебудови.

Передусім необхідно розробити навчальні програми з оновленим змістом та з врахуванням суспільних потреб, вітчизняного та зарубіжного досвіду, запровадити ступеневу освіту для майбутніх управлінців (бакалавр, спеціаліст, магістр). Важливим, на мою думку, було б, узагальнення досвіду з підготовки управлінців галузі за магістерською програмою з державного управління та зокрема спеціалізацією “управління охороною здоров'я”, зробивши в майбутньому спеціалізацію “управління ветеринарною медициною” в НАДУ при Президентові України з метою його поширення¹. Це дало б змогу істотно вдосконалити існуючу систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців галузі ветеринарної медицини, які б відповідали суспільним потребам щодо перебудови галузі ветеринарної медицини в Україні. Післядипломна підготовка керівників ветеринарної медицини в Україні передбачає дотримання принципу

¹ Довгань В. І. Кадрова домінанта державного менеджменту в галузі ветеринарної медицини // Проблеми й тенденції розвитку галузі науки “Державне управління” в Україні: від теорії до практики: 36. матеріалів симп. за міжнар. участю / За заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна, С. В. Загороднюка. — К.: Вид-во НАДУ, 2007. — С. 89.

безперервності навчання, основною метою якого є забезпечення і підтримка високого професійного рівня фахівців в умовах прискореного розвитку науки та еволюції суспільних потреб в період суспільних та економічних трансформацій.

Необхідний рівень кваліфікації керівних кадрів в галузі ветеринарної медицини досягається шляхом поєднання різних видів навчання в навчальних закладах післядипломної освіти, а також системної самоосвіти та постійної практичної діяльності як керівників. Форми такої підготовки (тематичне вдосконалення, передатестаційні цикли, магістратура з державного управління) не є обов'язковими для керівників органів управління ветеринарною медициною та лікарень ветеринарної медицини. Відбір для професійної підготовки вказаних фахівців не завжди обґрунтований та орієнтується на формальну потребу в підвищенні кваліфікації. Крім того, професійний відбір керівних кадрів в галузі ветеринарної медицини має базуватися також на оцінці психологічних, ділових та інших якостях претендентів.

На сьогодні в Україні на факультетах ветеринарної медицини 12 аграрних вищих навчальних закладів щорічно готується 1 650-1 700 лікарів. Така ситуація немає перспективи вже зараз, оскільки ринок праці в державі потребує щорічно принаймні лише четверту частину таких фахівців.²

Отже, стає очевидною потреба в удосконаленні механізмів державного управління щодо забезпечення керівними кадрами галузь ветеринарної медицини, включаючи підготовку, підвищення кваліфікації, просування по службі тощо. Система освіти фахівців ветеринарної медицини, як об'єкт державного управління недостатньо вивчався. З огляду на це необхідне наукове обґрунтування закономірностей державного управління, вироблення рекомендацій щодо формування механізмів ефективного управління національною освітою фахівців ветеринарної медицини. Це передбачає проведення системного аналізу процесу державного управління з визначенням поточного та перспективного стану системи, обґрунтуванням поточної та перспективної характеристик освіти як об'єкта державного управління з дослідженням динаміки структури такого об'єкта та врахуванням потреб реформування галузі.

*Стаття рекомендована до друку кафедрою державного управління
та місцевого самоврядування Хмельницького університету управління та права
(протокол № 3 від 21 листопада 2008 року)*

² Цвиліховський М. І. Реформування ветеринарно-медичної освіти в Україні у контексті Болонської угоди // Ветеринарна медицина України. — 2008. — № 8. — С. 13-15.